

ЎТМИШГА НАЗАР

2 МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР 2

LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE 2

ТОШКЕНТ-2023

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Муртазаева Рахбар Хамидовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Джураева Нилуфар Далибаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон жаҳон тиллари университети

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

Сагдуллаев Анатолий Сагдуллаевич
тарих фанлари доктори,
профессор, академик,
Ўзбекистон Миллий университети

Бобожонова Дилором Бобожонова
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон жаҳон тиллари
университети

Юнусова Хуршида Эркиновна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Кебадзе Мадонна
тарих фанлари доктори,
Телави давлат университети

Аширов Адхам Азимбаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Агзамова Гулчеҳра Азизовна
тарих фанлари доктори, профессор,
ЎзР ФА Тарих институти

Бурдиашвили Майя
тарих фанлари доктори,
Телави давлат университети

Кожақеева Ляззат Темировна
тарих фанлари доктори, доцент,
Хотин-қизлар давлат педагогика
университети

Ульжаева Шохистахон Мамажоновна
тарих фанлари доктори,
Тошкент кимё - технология институти

Дорошенко Татьяна Ивановна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Бабаджанова Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон давлат жаҳон
тиллари университети

Ширванова Тарана Амирага кызы
тарих фанлари номзоди, доцент,
Азербайджон давлат
иқтисодиёт университети

Гофоров Шокир Сафарович
тарих фанлари доктори, профессор
Самарқанд давлат университети

Эргашева Юлдуз Алимовна
Тарих фанлари доктори, профессор,
Қариш муҳандислик-иқтисодиёт
институти

Теймураз Ахалмосулишвили
тарих фанлари номзоди, профессор,
Телави давлат университети

Халикова Рахбар Эргашевна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент давлат техника университети

Ишанходжаева Замира Райимовна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Эшов Боходир Жўраевич
тарих фанлари доктори, профессор
Қариш давлат университети

Маҳкамова Надира Раҳмановна
тарих фанлари доктори, профессор,
Тошкент ахборот технологиялари
университети

Абдуллаева Яхшибека Атамуратовна
тарих фанлари доктори, доцент,
Нукус давлат педагогика институти

Мустафаева Нодира Абдуллаевна
тарих фанлари доктори
Ўзбекистон Фанлар академияси

Ерметов Аваз Абдуллаевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Джоробекова Айнуэр Эшимбековна
тарих фанлари номзоди, профессор,
Қозоғистон дипломатия академияси

Раҳмонкулова Зумрад Бойхуразовна
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Расулов Абдуллажон Нуридиневич
тарих фанлари доктори, профессор
Наманган давлат университети

Ковалев Борис Николаевич
тарих фанлари доктори, профессор
Санкт-Петербург Тарих институти

Кобзева Ольга Петровна
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Ауанасова Алима Мусировна
тарих фанлари доктори, профессор,
Қозоғистон давлат тарихи институти

Бегалинова Калимаш Капсамаровна
фалсафа фанлари доктори, профессор,
Қозоғистон Миллий университети

Хайдаров Муродилла Махмудалиевич
тарих фанлари доктори, профессор,
Ўзбекистон Миллий университети

Алнева Лале
тарих фанлари доктори,
Озарбайжон давлат университети

Санпова Камола Давляталиевна
тарих фанлари доктори, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Исмаилова Алмаз
тарих фанлари доктори,
Догистон мустақил университети

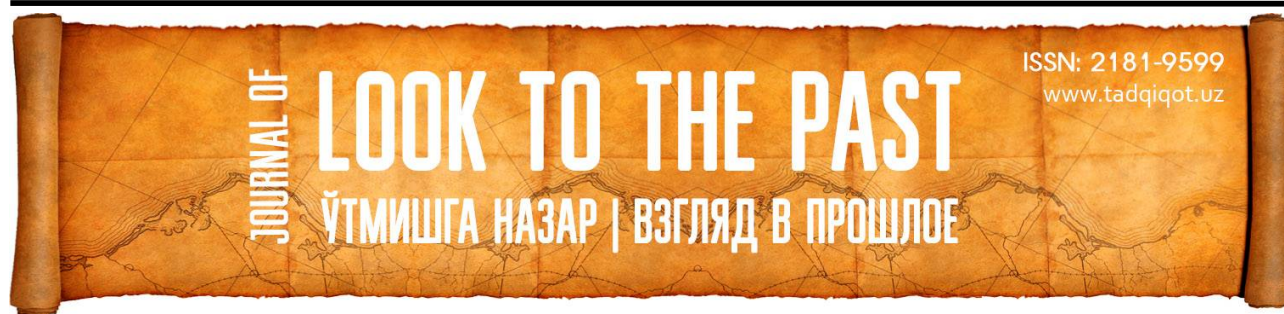
Иноятова Диларам Маниглиевна
Тарих фанлари доктори (DSc)
Ўзбекистон Миллий университети

Одилов Абдор Анварович
тарих фанлари номзоди, доцент,
Ўзбекистон Миллий университети

Толибоева Нодира Одилжоновна
тарих фанлари бўйича фалсафа
доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон
жаҳон тиллари университети

1. Шоҳистаҳон Мамажоновна Улжаева ЎРТА ОСИЁ ТАРИХИНИНГ ДОЛЗАРБ МАСАЛАЛАРИГА ОИД БАЪЗИ МУЛОҲАЗАЛАР.....	5
2. Abduraxmon Abdumovich Abduxalimov NAMANGAN VILOYATIDAGI QISHLOQ VRACHLIK PUNKTLARINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI.....	11
3. Нурбек Аллабергенов ЎРТА ОСИЁНИНГ СУҒДИЙ ЁЗУВЛИ ТАНГАЛАР ТАРҚАЛГАН ТАРИХИЙ-ГЕОГРАФИК ВИЛОЯТЛАРИ ТЎҒРИСИДА.....	17
4. Рафикжон Сотволдиевич Атаханов XIX АСР ОХИРИ XX АСР БОШЛАРИДА ФАРҒОНА ВОДИЙСИ ҚОРАҚАЛПОҚЛАРИ ДЕҲҚОНЧИЛИК АНЪАНАЛАРИ.....	22
5. Ғулом Жуманазарович Ахмедов ЎРТА ОСИЁДА ИЛК ТЕМИР ВА АНТИК ДАВРДА КОНЧИЛИК.....	28
6. Акбар Давурбаевич Бабабеков ТУРИЗМ АНТРОПОЛОГИЯСИНИНГ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ ЁНДАШУВЛАРИ ВА МУАММОНИНГ ЎРГАНИЛИШ ТАРИХШУНОСЛИГИ.....	34
7. Mexriniso Olimnazarovna Begalieva D.N.LOGOFET ASARLARIDA SUG'ORISH TIZIMIGA OID MA'LUMOTLAR (Surxon vohasi misolida).....	40
8. Элбек Алишерович Ботиров ТУРКИСТОН АССР БОЖХОНА ТИЗИМИДА СОВЕТ ҲОКИМИЯТИНИНГ БОЖ-ТАРИФ СИЁСАТИ.....	45
9. Azad Xasanovich Vaisov MUSTAQILLIKNING ILK YILLARDA XORAZMDA IJTIMOY-EKOLOGIK VAZIYATNI SOG'LOMLASHTIRISH MASALALARI.....	50
10. Расулжон Раҳимбаевич Дусчанов ЎЗБЕКИСТОН ССРНИНГ ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДАН КЕЙИН ДАВЛАТ БЮДЖЕТИ ТАРИХИ.....	56
11. Муйсин Тура ўғли Дусалиев ҚЎҚОН ХОНЛИГИНИНГ ЎЗБЕК ХОНЛИКЛАРИ БИЛАН ЎЗАРО СИЁСИЙ АЛОҚАЛАРИ ТАРИХИ.....	63
12. Ойбек Аҳмед ўғли Исаев ТЕРМИЗ ҲАЙВОНОТ БОҒИ ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИДАН КЕЙИНГИ ЙИЛЛАРИДА.....	72
13. Фарходжон Одилжонович Исматуллаев ТАЪЛИМ СОҲАСИДАГИ ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИКНИНГ РИВОЖЛАНИШИ.....	78
14. Elyorjon Zokir o'g'li Karimov XX ASR 60-YILLARI QASHQADARYO VILOYATI TARIXIGA BIR NAZAR.....	84
15. Гулмира Чориевна Каттаева ТИЛЛАБУЛОҚ ТАҚИНЧОҚЛАРИ ТУРЛАРИ.....	90
16. Фирюза Мухитдинова Абдурашидовна БЕРУНИЙНИНГ ИЖТИМОЙИЙ-СИЁСИЙ ҚАРАШЛАРИДА ХАЛҚ ФАРОВОНЛИГИ ВА ИНСОН ҚАДРИ МАСАЛАЛАРИ.....	96
17. Акмал Менглибоев СУРҲОНДАРЁ ОКРУГИДА МИЛЛИЙ - ОЗОДЛИК ҲАРАКАТИНИНГ ИККИНЧИ БОСҚИЧИ ВА ТАРИХИЙ ТАҲЛИЛЛАР.....	106

18. Гулчехра Исмаиловна Мўминова УСТРУШОНАНИНГ ЎРТА АСРЛАРГА ОИД ХЎЖАЛИК ИДИШЛАРИ ХАҚИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР.....	111
19. Ismoil Nematov O'ZBEKISTON SSR SOLIQ SIYOSATIGA OID HUJJATLAR TAHLILI (O'ZMA R-86 FOND ASOSIDA).....	117
20. Nurali Ollomurodov QISHLOQ XO'JALIGIDA ISH HAQI BILAN BOG'LIQ QARAMA-QARSHI JARAYONLARINING TAHLILI (XX asrning 50 yillari misolida).....	123
21. Шаходат Абдукаҳхаровна Рузматова ПОДШО РОССИЯСИ ТОМОНИДАН ҚЎҚОН ХОНЛИГИНИНГ БОСИБ ОЛИНИШИ ВА УНИНГ ХОНЛИК АҲОЛИСИ ЭТНИК ЖАРАЁНИГА ТАЪСИРИ (1865-1876 йй.).....	127
22. Faxriddin Ro'ziboyev TURKISTON O'LKASI UCHUN ROSSIYA IMPERIYASI TOMONIDAN ISHLAB CHIQLIGAN BA'ZI NORMATIV QOIDALAR.....	132
23. Shavkatjon To'lanboev FARG'ONA HUNARMANDCHILIGINING O'ZBEK MILLIY HUNARMANDCHILIGIDA TUTGAN AHAMIYATI.....	137
24. Тўлқин Худойкулов Дўстбобоевич ЎЗБЕКИСТОНДА ҲАРБИЙ ИШ ТАРИХИ.....	143
25. Шерзод Чориев АРХИВ ҲУЖЖАТЛАРИ ЎЗБЕКИСТОНДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ТАРИХИГА ОИД МАНБА СИФАТИДА (1924-1941 йй.).....	149
26. Fotima Nasirovna Shirinova HARAKATLAR STRATEGIYASIDAN TARAQQIYOT STRATEGIYASIGACHA.....	156
27. Shoiraxon Asqarovna Qambarova SOVET HUKUMATINING XX ASR BOSHLARIDA SAYLOV JARAYONLARINI TASHKILLASHDA OLIB BORGAN TARG'IBOT ISHLARI VA ULARNING NATIJALARI (ANDIJON VA QO'QON SHAHARLARI MISOLIDA).....	165
28. Murodjon Normamat o'g'li Qurbonov SURXON VOHASINING TARIXIY – GEOGRAFIYASI (SO'NGI O'RTA ASRLAR).....	169
29. Kamoliddin Eshboltayevich Qobilov SURXON VOHASI BEKLIKLARINING IQTISODIY HAYOTIDA SAVDO-SOTIQ MUNOSABATLARINING RIVOJLANISHI (DENOV BEKligi MISOLIDA).....	174
30. Аъзамжон Юсупов XIX АСР БИРИНЧИ ЯРМИДА ЎРТА ОСИЁНИНГ ҚЎШНИ ХУДУДЛАР БИЛАН ИҚТИСОДИЙ АЛОҚАЛАРИ (Қўқон шаҳри мисолида).....	179
31. Дилдора Журакуловна Юсупова ҒАРБИЙ ЕВРОПА ОЛИМЛАРИНИНГ АРХИВШУНОСЛИК СОҲАСИДАГИ ОЛИБ БОРГАН ТАДҚИҚОТЛАРИ.....	184
32. Мансур Юсупов ЎЗБЕКИСТОН КИНОФОТОФОНО ҲУЖЖАТЛАР МИЛЛИЙ АРХИВИ ТАРИХИ.....	189
33. Гулжаҳон Шопулатовна Шайдуллаева ЎЗБЕКИСТОН ХУДУДИДАН ТОПИЛГАН ҚАДИМГИ ШАРҚ МАДАНИЯТЛАРИГА ОИД МАНБАЛАР.....	194
34. Саипова Камола Давляталиевна ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЙ ОБЗОР ИЗУЧЕНИЯ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ: НА ПРИМЕРЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕНЬШИНСТВ УЗБЕКИСТАНА.....	206

Фарходжон Одилжонович Исматуллаев,
Тошкент давлат педагогика университети,
тарих фанлари номзоди, доцент
Электрон манзил: ismatullayev2209@gmail.ru

ТАЪЛИМ СОҲАСИДАГИ ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИКНИНГ РИВОЖЛАНИШИ

For citation: Farxodjon O. Ismatullayev. DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF EDUCATION. Look to the past. 2023, Special issue 2, pp.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10425769>

АННОТАЦИЯ

Мақолада Ўзбекистон Республикасининг Олий таълим соҳасидаги халқаро ҳамкорлигини ривожланиш жараёнлари таҳлил этилган. Республикада таълим жараёнларини халқаро аносаларга кўтариш бўйича амалга оширилаётган ислохотлар, хорижий университетларнинг очилиши ва фаолияти билан боғлиқ жараёнларга эътибор қаратилган. Муаллиф ушбу алоқалар айниқса кадрлар тайёрлаш ва уларни малакасини ошириш йўналишларида ҳам самарали кечаётганлигини далиллар асосида кўрсатиб берган.

Калит сўзлар: таълим, халқаро ҳамкорлик, интеллектуал салоҳият, замонавий кадрлар, университетлараро алоқалар, президент мактаблари, олий таълим концепцияси.

Фарходжон Одилжонович Исматуллаев,
ТГПУ имени Низами,
кандидат исторических наук, доцент
Электрон почта: ismatullayev2209@gmail.com

РАЗВИТИЕ МЕЖДУНАРОДНОГО СОТРУДНИЧЕСТВА В ОБЛАСТИ ОБРАЗОВАНИЯ

АННОТАЦИЯ

В статье анализируются процессы развития международного сотрудничества в сфере высшего образования Республики Узбекистан. Внимание сосредоточено на реализуемых в республике реформах по приведению образовательного процесса к международным стандартам, открытию зарубежных университетов и процессам, связанным с их деятельностью. Автор на основе фактических данных показал, что эти отношения эффективны, особенно в сфере подготовки кадров и повышения их квалификации.

Ключевые слова: образование, международное сотрудничество, потенциал, современные кадры, университетские отношения, президентские школы, концепция высшего образования.

Farxodjon O. Ismatullayev,
TSPU named after Nizami,
Doctor of Philosophy(PhD), dotsent
e-mail: ismatullayev2209@gmail.com

DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL COOPERATION IN THE FIELD OF EDUCATION

ABSTRACT

The article analyzes the processes of development of international cooperation in the field of higher education of the Republic of Uzbekistan. Attention is focused on the reforms implemented in the republic to raise the educational processes to international standards, the opening of foreign universities and the processes related to their activities. The author has shown on the basis of evidence that these relations are effective especially in the areas of personnel training and improvement of their qualifications.

Index Terms: education, international cooperation, capacity the modern workforce, University relations, Presidential schools, the concept of higher education.

1.Долзарблиги:

Мустақилликнинг дастлабки кунларидан бошлаб Ўзбекистонда дунёвий, демократик ва саноати ривожланган индустриал давлат қуриш йўлида малакали кадрлар тайёрлаш масаласига катта эътибор қаратила бошланди. Ривожланган мамлакатлар тажрибасидан маълумки, жамият олдида турган ижтимоий-иқтисодий ислохотларни муваффақият билан амалга оширишда мамлакатнинг юксак малакали кадрларга эга бўлиши муҳим ўрин тутди. Шунинг учун Республика ҳукумати замонавий фикр юритувчи, ватаннинг бугунги кuni ва келажаги учун чуқур масъулиятни ҳис этувчи янги авлод кадрларини тайёрлашни муҳим вазифа деб билади.

2.Методлар ва ўрганилганлик даражаси:

Мақола умум қабул қилинган тарихий методлар-тарихийлик, қиёсий-мантикий таҳлил, кетма-кетлик, ҳолислик тамойиллари асосида ёритилган бўлиб, унда 1991-2022 йилларда Ўзбекистоннинг таълим соҳасидаги халқаро алоқаларини айрим жиҳатлари тарихи ёритилган.

Ўзбекистон Республикаси жорий архиви ҳужжатлари ва даврий матбуот нашрлари мақоладаги маълумотларнинг асосий базаси сифатида хизмат қилди. Бу маълумотлар мамлакатимизнинг мустақиллик йилларида таълим соҳасида эришган ютуқларини таҳлил қилиш, амалга оширилаётган соҳадаги ислохотлар, шунингдек, хорижий давлатлар ҳамда халқаро ташкилотлар билан олиб борилаётган ҳамкорлик алоқаларини ёритишга хизмат қилади.

Айниқса, даврий матбуот нашрларидан бўлган рўзмалар, жумладан бевосита сиёсий маълумотларга йўналтирилган Халқ сўзи, Тошкент окшоми кабиларда ўтган давр мобайнида ҳамкорликда амалга оширилган турли учрашув ва тадбирлар ҳақида умумий маълумотлар бериб ўтилди. Аммо ушбу масалага оид мақолалар айрим маҳаллий ва ҳорижий олимлар томонидан нашр этилган.

Улар орасида, энг аввало, Э. Нуриддинов, М. Рахимов, Д. Сайфуллаев, Д. Бобожоноваларнинг монографияларини таъкидлаш мақсадга мувофиқ бўлади[14].Мустақилликнинг дастлабки йилларида яратилган ушбу муаллифларнинг ишларида республиканинг жаҳон ҳамжамиятига кириб бориш жараёнлари ҳамда таълим соҳасидаги халқаро алоқаларнинг ривожланиши масалалари атрофлича тадқиқ этилган.

3. Тадқиқот натижалари:

Ўтган ўттиз йилдан ортиқ давр мобайнида юксак малакали кадрларни тайёрлаш ва мамлакатнинг интеллектуал салоҳиятини мустаҳкамлаш учун Ўзбекистон ҳукумати бир қатор ҳужжатларни ҳам қабул қилди. Бир-бирини мантикий жиҳатдан тўлдирувчи “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” ва “Таълим тўғрисида”ги қонун [1] ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим

тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш” тўғрисидаги фармони ва янги таҳрирдаги “Таълим тўғрисидаги” қонунлар [13] шулар жумласидандир.

Ушбу ҳужжатларни қабул қилиш ва мамлакат таълим тизимида туб ислоҳотларни бошлашдан мақсад – “Таълим соҳасини тубдан ислоҳ қилиш, ... юқори малакали мутахассислар билан таъминлаш, ... ижтимоий ва иқтисодий тараққиёт истиқболларидан, жамият эҳтиёжларидан, фан, маданият, техника ва технологиянинг замонавий ютуқларидан келиб чиққан ҳолда қайта қуришдир”[1].

Шу билан бирга олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясида, республикадаги камида 10 та олий таълим муассасаси халқаро эътироф этилган ташкилотлар (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Higher Education ёки Academic Ranking of World Universities) рейтингининг биринчи 1000 та ўриндаги олий таълим муассасалари рўйхатига, шу жумладан Ўзбекистон Миллий университети ва Самарқанд давлат университетини 500 та ўриндаги олий таълим муассасалари рўйхатига киритиш белгилаб қўйилган[3]. Аммо, ушбу натижаларга эришиш, юқори малакали кадрлар тайёрлашга, дунё тажрибаси, ривожланган давлатларнинг, жумладан, Европа Иттифоқи давлатлари ҳамда Осиёнинг тараққий этган мамлакатларининг бу борадаги ютуқларини ўзлаштирмасдан амалга ошириб бўлмайди. Бунда республиканинг ҳам ўзига хос хусусиятларини инобатга олиш зарур.

Мамлакат ривожига, унинг давомли тараққиётида халқаро илмий-тадқиқотларнинг, таълимнинг ҳамда шу соҳада амалга оширилаётган ислоҳотларнинг ўрни бекиёсдир. Ўзбекистон Республикасининг халқаро илмий алоқалари ривожига республика Фанлар Академиясининг роли каттадир. У илғор илмий тадқиқотлар ва табиий ҳамда ижтимоий фанлар ютуқлари тўпланган илмий марказ ҳисобланади[4].

Бугунги кунга келиб, Ўзбекистонда математик статистика ва функционал анализ, дифференциал ва интеграл тенгламалар, сонлар назарияси ва ҳисоблаш математикаси соҳаларида катта ютуқлар қўлга киритилди. Эҳтимоллар назарияси бўйича “Тошкент мактаби” деб ном олган илмий йўналиш оламга машҳур бўлди. Ядро физикаси ва геофизика, электроника, аэрогидромеханика ва газ динамикаси ютуқлари халқ ҳўжалигининг турли соҳаларига тадбиқ қилинмоқда. Биорганик ва физик □ кимё, ўсимлик моддалари ва юқори молекулали бирикмалар кимёси кўплаб табиий ва сунъий кимёвий моддаларни олиш имконини берди. Ботаника ва селекция, зоология ва тиббиёт, биохимия, биофизика ва геохимия, геология ва сейсмология соҳаларида йирик муваффақиятларга эришилди. Фалсафа ва ҳуқуқ, тил ва адабиёт, тарих ва шарқшунослик соҳаларида йирик илмий тадқиқот ишлари олиб борилмоқда[5].

Шундай қилиб, илм-фан соҳасида қудратли салоҳиятга эга бўлган Ўзбекистон мазкур йўналишда хорижий мамлакатлар билан ва жумладан, Европа Иттифоқига аъзо давлатлар билан яқиндан ҳамкорлик ўрнатиш ва уни ривожлантириш тарафдоридир. Бундай ҳамкорлик табиатшунослик соҳасида янги кашфиётлар қилинишига ва илмий тафаккурнинг ижтимоий-гуманитар соҳаларида салмоқли лойиҳаларни ишлаб чиқишга ёрдам беради. Бу жараёни яққол мисоллар орқали ҳам кўриш мумкин.

Европа Иттифоқи мамлакатлари билан илмий соҳадаги ҳамкорликка эътибор қаратганда, бу йўналишда Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси, илмий тадқиқот марказлари ва Франция Ташқи ишлар вазирлиги университетлараро илмий тадқиқот ҳамкорлиги бошқармаси қарамоғидаги Марказий Осиёни тадқиқ қилиш Франция Институтини (МОТФИ) ва бошқа илмий марказлар фаолиятини кўрсатиш мумкин.

Ўзбекистон Республикаси ва Европа Иттифоқи ўртасидаги илм ва фан йўналишидаги ҳамкорлик алоқаларида Германиянинг ҳам ўрни алоҳида ажралиб туради. Жумладан, Германиядан олинган грант асосида Ўзбекистонлик бир гуруҳ мутахассислар Германиянинг Веймар Штутгарт шаҳарларидаги Архитектура-қурилиш университетларида малака ошириб қайтиш имкониятларини қўлга киритди. Кадрларни айрибошлаш ва қисқа даврда эришилган тажриба ўзининг дастлабки самарасини бера бошлади[6].

Шуниндек, Самарқанд археология институти ва француз илмий – тадқиқот миллий маркази қадимий Афросиёбни ўрганиш юзасидан қўшма дастурлар ишлаб чиқди ва ҳозирда бу дастур ҳаётга тадбиқ этилмоқда[7]. Айнан археология соҳасидаги ҳамкорлик Буюк Британия билан ҳам давом этмоқда. Ўзбекистон Республикаси ФА археология институти билан Лондон Археология институти ҳамкорликда амалга оширган “Ахсикат шаҳри қадимги металлургияси ва сопол буюмлар ишлаб чиқариш технологиясини ўрганиш” бўйича истиқбол лойиҳа амалга оширилди. Бу лойиҳани Оксфорд археология музейи молиялаштирди[8]. Икки мамлакатнинг Фанлар академияси ўртасида алоқалар йўлга қўйилган бўлиб, Кембридж университети билан антропология, биология, қуёш батареяларини ишлаб чиқариш бўйича бир нечта ҳамкорликдаги лойиҳалар амалга оширилмоқда[8].

Ўзбекистоннинг Европа Иттифоқи аъзоси бўлган Испания билан фан соҳасидаги ҳамкорлик алоқаларини ўз йўлга қўйилгани диққатга арзийдиган воқеадир. Масалан, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси физика-техника институти билан Мадрид Автоном университетлари ва Барселона Автоном университети ўртасида олиб борилаётган ҳозирги ўзаро ҳамкорлик алоқалари бунга яққол мисолдир. Шунингдек, Ўзбекистон ФА Электроника институти Испаниянинг Аликанте шаҳри университети ва Мадрид шаҳридаги Комплутенсе университети билан ҳам ҳамкорлик алоқаларни ўрнатган[8].

Жаҳон таълим тизими тарихидан шу нарса маълумки, Олий ўқув юртларида кадрлар тайёрлаш, узлуксиз таълимни ислоҳ қилишнинг жаҳонда тан олинган, тажрибада исботланган бир нечта модели мавжуд. Булар сирасига АҚШ, Франция, Германия ва Япония мамлакатларининг таълим тизими моделларини киритиш мумкин.

Ўзбекистонда ҳам қисқа давр оралиғида таълимнинг ривожлантиришга хизмат қиладиган янги лойиҳалар, концепциялар яратилиб, уларни амалиётга тадбиқи ўзининг ижобий самараларини бериб келмоқда.

Жаҳон таълим стандартлари талабларига мос келадиган ва рақобатбардош кадрлар тайёрлаш мақсадида ривожланган мамлакатларнинг етакчи олий ўқув юртлари билан ҳамкорликда 1995-2023 йиллар мобайнида филиаллар ташкил қилиниб, замонавий ва эҳтиёж талаб мутахассисликлар бўйича юқори малакали кадрлар тайёрлаш ишларига жиддий киришилди[9].

Юртимизда жаҳоннинг етакчи олий ўқув юртлари филиалларининг ташкил этилиши натижасида таълим ва илм-фан соҳасида илғор ютуқ ва тажрибалар кенг оммалаштирилмоқда. Кадрлар малакаси ва маҳоратини юксалтиришда юқори самараларга эришилди. Бу борада айниқса Тошкент шаҳрида фаолият кўрсатаётган Халқаро Вестминстер университети, Турин политехника университети, Сингапур менежментни ривожлантириш институти, шунингдек, М.Ломоносов номидаги Москва давлат университети, Г.В.Плеханов номидаги Россия давлат иқтисодиёт университети, И.М.Губкин номидаги Россия нефть ва газ университети, Жанубий Кореянинг Инха университети филиалларида талабалар жаҳон таълими стандартлари бўйича таълим олаётганини қайд этиш эътиборга молик. Шу билан бирга, таълим муассасаларининг Европадаги таълим жамғармаси, Германиядаги Техникавий ҳамкорлик ташкилоти, Япониядаги JAYKO халқаро ташкилоти, Кореянинг КОУКА агентлиги, YUNESKO, Жаҳон банки, TESIS-TEMPUS очик жамият институти, АҚШ, Англия, Франция, Япония, Хитой ва бошқа давлатлар олий таълим вазирликлари билан ҳамкорлик тобора кенгайиб бораётгани соҳа ривожиди истиқбол эшикларини тобора кенгайиб бораётгани соҳа ривожиди истиқбол эшикларини янада кенгроқ очилишига имкон яратмоқда[11].

Агарда ислохотларнинг тарихий тадрижга эътибор қаратилса ўтган давр мобайнида қўллаб лойиҳа ва дастурларни самарали амалга оширилганлигига гувоҳ бўламиз, жумладан, ҳукумат қарорига мувофиқ олий таълим муассасаларининг моддий-техник базасини модернизация қилиш ва мутахассислар тайёрлаш сифатини тубдан яхшилаш бўйича 2011-2016 йилларга мўлжалланган дастурни амалга ошириш учун 277 миллиард сўмдан ортиқ маблағни йўналтириш кўзда тутилган бўлиб, шу мақсадда 2011 йилда махсус жамғарма ташкил этилган эди[12]. 2016-2023 йилларда ҳам ушбу йўналишни ривожлантириш давлат сиёсатининг асосий йўналиши сифатида қаралиб, таълим ва илм-фаннинг ривожлантиришга

сарфланган ҳаражатлар ялпи ички маҳсулотнинг катта қисмини ташкил этмоқда. Бу эса соҳага эътибор дунёдаги энг юқори кўрсаткичлардан бири эканлигини алоҳида эътироф этиш керак.

Таълим соҳасини ривожлантиришда кенг миқёсда ташкил этилган халқаро конференцияларнинг ҳам ўрни бекиёсдир. Бунинг ёрқин ифодасини, Ўзбекистон Республикаси биринчи Президенти И.А.Каримов ташаббуси билан Тошкентда 2012 йил 16-17 февраль кунлари халқаро ҳамжамиятни Ўзбекистонда таълим соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар самаралари, юксак билимли ҳамда интеллектуал жиҳатдан ривожланган авлодни тарбиялашда давлатнинг роли ва бу борада тўпланган тажриба билан кенг таништириш мақсадида “Юксак билимли ва интеллектуал ривожланган авлодни тарбиялаш—мамлакатни барқарор тараққий эттириш ва модернизация қилишнинг энг муҳим шarti” мавзуида халқаро конференцияда ҳам кўриш мумкин. Шу билан бирга Республикамизда замонавий яъни, юксак савия ва малакага эга кадрларни тайёрлаш ва илмий соҳада хорижий давлатлар билан ҳамкорликни ривожлантиришда юртимизда кетма-кет ўтказиб келинаётган халқаро конференцияларнинг ўрни ниҳоятда катта. Масалан, 2014 йил 16 майда бетакор қадимий шаҳримиз Самарқандда “Ўрта аср шарқ алломалари ва мутафаккирларининг тарихий мероси, унинг замонавий цивилизация ривожига роли ва аҳамияти” мавзусида халқаро конференция ташкил этилди. Унда Ўзбекистон биринчи Президенти Ислам Каримов “Аждодларимизнинг бебаҳо мероси – абадиятга дахлдор маънавий хазинадир” мавзусида маъруза қилди[2]. Дунё аҳли бу ерда ҳозир бўлган хорижлик олимлар мисолида яна бир бор, қадим ва замонавий Ўзбекистоннинг илмий салоҳияти ҳамда жаҳон илм-фанига қўшган ҳиссаси қанчалар буюк ва бебаҳо эканлигига гувоҳ бўлдилар.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрда “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш” тўғрисидаги Фармони [1] ҳамда 2020 йилнинг 23 сентябрдан кучга кирган янги “Таълим тўғрисида”ги қонунлар кадрлар тайёрлашни тубдан яхшилаш, олий таълим ва малакали кадрлар тайёрлаш тизимини янада юқори поғонага кўтаришни ўз олдига мақсад қилиб қўйди[13].

Масаланинг эътиборли томони шундаки таълим соҳасидаги ислохотлар нафақат олий таълим тизимида балки ўрта таълим соҳаларида ҳам жадал амалга оширилиб келинмоқда. Ўзбекистон Президенти Ш.М.Мирзиёев ташаббуси билан 2019 йил бир нечта вилоят марказларида “Президент мактаблари”ни очилганлиги, уларда дарс машғулотларини жаҳоннинг ривожланган мамлакатлари, жумладан, АҚШ, Буюк Британия, Канада ва Франциядан келган профессор-ўқитувчилар томонидан олиб борилаётганлиги, ушбу соҳага нақадар катта эътибор ва умид билан қаралаётганлигидан далолатдир.

4. Хулосалар:

Хулоса ўрнида шуни таъкидлаш ўринлики, мустақиллик йилларида Ўзбекистоннинг жаҳон ҳамжамиятидаги ўз муносиб ўрнини топиши ва уни мустақамлаш ҳамда замонавий кадрларни тайёрлаш масаласи устувор вазифалардан бири сифатида қўйилди. Бу эса Республикада юқори малакали кадрлар тайёрлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Олий таълими амалдаги концепциясининг яратилишини тақозо этган. Зеро, Олий таълим соҳасида амалга оширилаётган ислохотлар, шунингдек, хориж билан ҳамкорлик алоқалари умумбашарий ва миллий қадриятларга асосланган бўлиб, юртни тараққиётга йўллайди. Тараққиётнинг азалий ва асосий шартларидан бири эса ҳамкорлик бўлиб, усиз нафақат нурли келажакни мақсад қилиб илдам ҳаракат қилувчи оддий бир инсон ёки бирор давлат, ҳатто ўзга мамлакатлар ҳам асл муддаога эриша олмасликлари тарихий ҳам ҳаётий ҳақиқатдир.

Иктибослар/ Сноски/References:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш” тўғрисидаги Фармони // Халқ сўзи. – 2019 . – 9 октябрь. (Decree of the President of the Republic of

- Uzbekistan on "Approving the Concept of Development of the Higher Education System of the Republic of Uzbekistan until 2030" // People's word. - 2019. - October 9.)
2. Каримов И. А. “Аждодларимизнинг бебаҳо мероси – абадиятга дахлдор маънавий хазинадир” мавзусида маърузаси // Халқ сўзи. 2014. - 16 май. (Karimov I. A. Lecture on “The priceless heritage of our ancestors is a spiritual treasure of eternity” // People's word. 2014. - May 16.)
3. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида Ўзбекистон Республикасининг Қонуни // Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси. – Тошкент, 1997. – № 11–12. – Б. 39–65. (Law of the Republic of Uzbekistan on the national program of personnel training // Bulletin of the Supreme Council of the Republic of Uzbekistan. - Tashkent, 1997. - No. 11-12. – B. 39- 65.)
4. Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. Ўзбекистоннинг янги қонунлари (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1-чақириқ IX-X сессиясида қабул қилинган қарорлар). –Тошкент: Адолат, 1998. – Б. 10. (Law of the Republic of Uzbekistan on the national personnel training program. New laws of Uzbekistan (decisions adopted at the IX-X session of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan). - Tashkent: Adolat, 1998. - B. 10.)
5. Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси жорий архиви // Халқаро илмий алоқалар бўлими ҳисоботи, 2004. 4 - иш. 4-варақ. (Current archive of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan // Report of the Department of International Scientific Relations, 2004. 4 - work. Sheet 4.)
6. Ҳамкорликнинг истиқболли йўллари // Халқ сўзи. – 2003. – 24 май. (Prospective ways of cooperation // People's word. - 2003. - May 24.)
7. Ўзбекистон – Франция: ҳамкорлик ривожланмоқда // Халқ сўзи. – 1995. – 20 апрель. (Uzbekistan - France: cooperation is developing // People's word. - 1995. - April 20.)
8. МИД РУз // Сотрудничество Республики Узбекистан со странами Европы. Узбекистан – Великобритания. Сотрудничество в гуманитарной сфере. [http:// www.mfa.uz](http://www.mfa.uz). (MFA RUz // Cooperation of the Republic of Uzbekistan with European countries. Uzbekistan - Great Britain. Cooperation in the humanitarian sphere. <http://www.mfa.uz>.)
9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш” тўғрисидаги Фармони // Халқ сўзи. – 2019 . – 9 октябрь. (Decree of the President of the Republic of Uzbekistan on "Approving the Concept of Development of the Higher Education System of the Republic of Uzbekistan until 2030" // People's word. - 2019. - October 9.)
10. Халқ сўзи. – 2012. – 20 январь. (People's word. - 2012. - January 20.)
11. Исматуллаев, Ф. Uzbekistan cooperation with the european union in the trade-economic and social-humanitarian spheres (on the example of Bulgaria). O‘zbekiston milliy universiteti xabarlari, 2020,[1/6] issn 2181-7324. (Ismatullayev, F. Cooperation of Uzbekistan with the European Union in the trade, economic and social-humanitarian spheres (using the example of Bulgaria). News of the National University of Uzbekistan, 2020, [1/6] No. 2181-7324.)
12. Тошкент окшоми. – 2011. – 23 май. (Tashkent evening. – 2011. – May 23.)
13. Таълим тўғрисида Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. <https://lex.uz/docs/5013007>.
14. Нуриддинов Э.З. Становление и дальнейшее развитие на этапе обновления страны внешнеполитической деятельности Республики Узбекистан // Монография / – Тошкент: “Инновация-Зиё”, 2021, – С. 398. (Nuriddinov E.Z. Formation and further development at the stage of renewal of the country of foreign policy activity of the Republic of Uzbekistan // Monograph / – Tashkent: “Innovation-Ziyo”, 2021, – P. 398.)

ЎТМИШГА НАЗАР

2 МАХСУС СОН

ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ
СПЕЦИАЛЬНЫЙ НОМЕР 2

LOOK TO THE PAST
SPECIAL ISSUE 2

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000